

ԳՐԱԿԱՆ

ՎԻՐԱԽՈՐ ԱՐԺԱՆԱ ՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Գարնանային յետմիջօրէի արեւը տակաւին կը յամենայ երկարօրէն եւ օրը կը յամառի շուռ մթննալ, մինչ մայրամուտի ոսկեայ շողերը աքաղորէն կը թափանցեն սենեակէս ներս, ուր կը տիրէ անանուն զուարթութիւն: Բաց պատուհանէս ներս խուժող հաճելի գեփիւղը իր հետ կը բերէ գարնանային քաղցր բուրմունք մը, ծիծառներու հետ աղջուն:

Օրը Կիրակի է. կեանքով լեցուն ու խանդավառ Կիրակի մը: Մէկ-մէկ կը չըսելին մօտակայ փողոցի մէջ շաղակրատող անհոգ մանուկներու անմեղ կանչերը՝ ազատ, անկաշկանդ, լեցուն՝ երգով ու խաղով...:

Խոկումի ու ապրումի, նաեւ ներշնչումի այդ սքանչելի ու եզակի պաշար սակայն, յանկարծ զգեցաւ տարբեր երանգ, երբ անսպասելիօրէն այցելութիւնը ընդունեցի սեւազգեստ, լաջակաւոր գեղըկուհիի մը, որուն շուռհար, փութկոտ, տաքնապող ու տառապող հոգեփճակը պատճառ հանդիսացաւ, որպէսզի սենեակս կորսնցնէ իր նախկին հանդարտ մտերմութիւնն ու զուարթութիւնը եւ մթննայ՝ պաշար դարձնելով անհրապոյր, տխուր ու վիրաւոր...:

Նախապէս ինծի վիւղացի ու ստարթուացող այդ կինը, որուն օգտագործած տարազը, այդ կը մատնէր արտաքինապէս, երբ վերագտաւ ինքզինք, իր չորս բոլորտիքը լաւ մը զննելէ ու ապահով ըլլալէ ետք շրջապատէն, զգուշութեամբ հեռացող իր սեւ լաջակը գլխէն եւ կամաց-կամաց, մեղմ, բայց երկչոտ արտայայտութեամբ սկսաւ խօսիլ հատ-հատ... եւ զարմանք՝ արեւելահայերէն, միշտ աքեբուն մէջ առատ արցունքներ...:

Իր մութ, սեւ, ոչ քաղքենի տարազը զիս ապշահար դարձուցած էր սկիզբը. իսկ Հիմա, երբ սկսաւ խօսիլ նախ հանգիստ ու ապա համարձակ, հետաքրքրութիւնս աւելցաւ ու դէմս գտայ հայուհի

մը, որ մօտաւորապէս Հինգ տարիներ առաջ, առաջին անգամ այցելած էր զիս, ուրախ ու զուարթ պայմաններու մէջ, խանդավառ բացազանչութիւններով, որ այդ օր ընկղմած էր երփներանգ ու անհաշիւ երազներու մէջ...:

Ժամանակի փոշին, թէեւ իջած էր յիշողութեանս վրայ, սակայն հետզհետէ վերյիշեցի այսօրուան անսպասելի հիւրը, որ տարօրինակօրէն մեծցած էր տարիքէն շատ արագ եւ դարձած վտիտ, տեգոյն, յոռետես, անօգնական եւ կարօտ... Հայու եւ Հայերէնի... ծանօթ պատճառներով:

Տիկին Յասմիկը՝ Երեւանի երաժշտական բարձրագոյն հաստատութիւններէն մէկէն շրջանաւարտ, տարիներ առաջ անտրամաբանական ամուսնութիւն մը կնքած էր, գրեթէ իր երկու տարիքէն աւելի մեծ, ոչ հայ, այլազգի շրջուն վաճառորդ Մախմուտի հետ եւ մնայուն բնակութիւն հաստատած համեստ ու աննշան արուարձանի մը մէջ, ամուսնոյն բազմանգամ ընտանիքին հետ եւ այսօր եկած էր... աւելի քան տեգունած ու սպառած...:

- Հայրենիքի մօտիկ անցեալի տխուր, անորոշ եւ ոչ յուսալի պայմանները ստիպեցին զիս, որպէսզի ամուսնանայի Մախմուտի հետ: Կը խորհէի, թէ սխալ չէր իմ որոշումը, որովհետեւ երկրաշարժը, պատերազմը եւ անապահովութիւնը հետզհետէ մեր համեստ ընտանիքը դարձուցեր էր կարօտ... ամէն ինչի: Արդարեւ, առանց աւելի երկար ու խորունկ մտածելու, առած էի որոշումս: Կ'երեւի ամուսնոյս ժամանակաւոր շայլութիւնը պատճառ ըլլար որ չլանայի եւ այլեւս ոչ մէկ բան տեսնէի...: Սկզբնական շրջանին, հետս ազնիւ ու լաւ վերաբերմունք ունէին, սակայն յետոյ...: Ինծի համար մեծ յուսախաբութիւն ու տառապանք եղաւ, երբ իմացայ, որ ամուսինս՝ Մախմուտը արդէն ամուսնացած էր երկար

տարիներ առաջ ու ունէր ինը չափահաս զաւակներ, սմէնէն փոքրը՝ տասնեօթ տարեկան...: Իսկ զաւակներէն շատերը ամուսնացած էին եւ թոռներով միատեղ, գրեթէ բոլորն ալ կ'ապրէին միատեղ, արաբական միայարկ խոշոր տան մը մէջ...:

Յաւ ի սիրտ, ամուսինս սկիզբները ստած էր ինծի եւ զիս խաբած: Սակայն անօգուտ էր զղջումս, իսկ ներկայութիւնս Հոս՝ կատարուած իրողութիւն: Պէտք էր ակամայ ենթարկուէի պատահարին:

Իմ քննադատութիւններն ու դժկամութիւնները պատճառ Հանդիսացան, որպէսզի տնեցիք փոխեն իրենց վերաբերմունքը իմ Հանդէպ: Սկսեք էին ատել զիս: Տան մէջ վերածուեք էի կատարեալ սպասուհիի մը: Մինչեւ անգամ փոխած էին անունս եւ վերանուանած՝ Եսսմին: Կը տանջուէի թէ՛ Հոգեպէս, թէ՛ մարմնապէս:

Բաց երկինքի տակ կատարեալ բանտ մըն էր ապրած տունս, ուր ամէն ինչ կըղպանքի տակ էր եւ փակ: Սենեակ, դուռ, պատուհան, նոյնիսկ սառնարանը կըղպանքի տակ էր...: Իսկ դրա՞մ... երբեք չունեցայ: Միակ ընկերս՝ առատ լացս էր: Կ'ողբայի այս տարօրինակ ճակատագիրը, որուն Հնարիչը ես էի: Ամբողջ օրը կուլայի այս սխալ եւ աններելի քայլիս Համար: Ինչ խենթ եմ եղեր, ինչ յիմար: Այո՛, Հազար անգամ զղչացի, բայց ի զուր: Առիթով մը նոյնիսկ փորձեցի տունէն Հեռանալ, սակայն լեզուին ծանօթ չըլլալուս պատճառով, շատ շուտ զիս վերադարձուցին տուն եւ այդ օրէն՝ սկսեալ աւելի ենթարկուեցայ խոշտանգումի եւ անիրաւութեանց...:

- Ես, ես եմ որ քեզ փրկեցի, ես եմ որ քեզ ազատեցի Հայաստան ըսուած դժոխքէն... անօթի էիր՝ կերակրեցի, մերկ էիր Հագցուցի... ինչ ապերախտ կին ես եղեր դուն, կ'ըսէր Միսմուտը, նախատելով ու Հայ Հոյեւելով շատ յաճախ: Նոյնը չը կրկնէին տնեցիները...

Ինչ-ինչ առիթներով առաջարկեցի որ ամուսնալուծուիք.

- Միայն մեռելդ կ'ելլէ այս տունէն. "Հասկցա՞ր... ես քեզի Համար աշխարհին դրամը ծախսեք եմ, կ'ըսէր Միսմուտը՝ միշտ ջղային ու կոշտ ոճով մը...:

- Այլեւս չէի մտածեր ո՛չ երկրաշարժի, ո՛չ պատերազմի եւ ո՛չ ալ Հայրենիքի անապահովութեան մասին. ի գին ամէն զոհողութեան կ'ուզէի վերադառնալ ծնողացս մօտ, բայց ինչպէս...:

Յորդ արցունքներ կ'ողողէին անբախտ Յասմինի արդէն դնդնած ու դժգոյն դէմքը: Խեղճ էր. խաբուած եւ անօգնական ու անդրադարձած իր մեծ սխալին, որուն գինը վճարած էր արդէն...:

- Բազում դժուարութիւններէ հոգ, երկու օր առաջ, իմ պաղատանքներուս եւ լացերուս չզիմանալով, կողքի Հարեւանուհիս ինծի բերաւ Հայոց եկեղեցւոյ Հասցէն եւ Հիմա ալ մինչեւ Հոս ընկերացաւ ինծի, խնդրելով որ մարդ չիմանայ իր ընկերակցութիւնը, վախճալով Միսմուտէն: Հիմա, կ'ընդունիմ որ մեծապէս սխալեցայ: Կ'աղաչեմ, օգնեցէք ինծի: Տարիներու ուսումս, գիտելիքներս, կըրթութիւնս ի զուր վատնեցի: Ազատեցէք զիս, չեմ ուզեր կրկին ապրիլ այդ անանունու տառապանքը: Հաւատացէք կը զգամ սխալիս ահագնութիւնը... բայց երբ վերջիչեմ Հարչարանքս, կը խորհիմ որ Աստուած պատժած է զիս աւելիով: Խընդրեմ պարոն, ես ապիկար ու խենթ եմ եղեր, Աստուծոյ սիրոյն, զիս ձեւով մը ճամբեցէք Հայաստան, մինչեւ կեանքիս վերջը երախտապարտ կը մնամ ձեզի: Եթէ նոյնիսկ անօթի պիտի մեռնիմ, թող Հայրենիքիս մէջ մեռնիմ...: Հաւատացէք, կ'այրիմ ծնողներուս եւ Հայրենիքի կարօտով:

Ջուարթ Կիրակիս դարձած էր տխուր, ողբալի: Երիտասարդուհի Յասմինի անգաղղուն լացն ու կոծը, սենեակս վերածեք էին խաւարի...:

Վստահ էի, թէ Տիկ. Յասմինը առաջինը չէր եւ ոչ ալ վերջինը, սակայն Հակահաւ բոլոր այդ դժբախտութեանց, ուղեցի որ այդ Կիրակին ինքզինք դժբախտացուցած Հայուհիին Համար Հանդիսանար վերջին Կիրակին՝ Հայրենիքէն դուրս...:

ՀԱՄԻԿ ՄԱՐՏԻՈՍԵԱՆ